

Foreldreutvalget for grunnskolen (FUG)

Årsrapport 2002

Innledning v/ FUG-leder

Foreldreutvalget for grunnskolen (FUG) kan se tilbake på 2002 som et meget aktivt og på mange måter viktig år i forhold til å sette foreldremedvirkning på dagsordenen.

Utviklingsprosjektet hjem-skole-samarbeid har satt fokus på hva som skal til for å utvikle god dialog og samhandling mellom hjem og skole. Foreldrenes positive holdning til barnas skolegang og vilje til å bidra inn i skolen og barnas opplæring, utgjør et svært godt fundament for utviklingen av en god skole, men utfordringene er forholdsvis store i forhold til reell medvirkning og innflytelse.

FUG har derfor iverksatt et utredningsarbeid vedrørende foreldreinnflytelse og foreldreorganisering i barnas grunnopplæring. Utredningen vil bli overlevert politisk ledelse i Utdannings- og forskningsdepartementet februar/mars 2003. FUG regner med at utredningen vil gi grunnlag for vurderinger av eventuelle endringer av opplæringsloven for å styrke elevenes- og foreldrenes innflytelse i skolen.

Mange eksempler på gode utviklingsprosesser er kommet fram i FUGs utviklingsprosjekt. FUG ser det som svært viktig å spre de gode eksemplene til alle skolene i landet både gjennom Foreldrekontakten, FUG-info, hjemmesidene og salg av materiell. Alle henvendelsene til FUG viser også med all tydelighet at det er et stort behov for mer kunnskap både om idégrunnlag og praktisk arbeid med elev- og foreldremedvirkning i skolen. FUGs sekretariat og FUG-medlemmene utfører et betydelig arbeid i forhold til å holde kurs og foredrag, bidra i debatter, etablere nye foreldreutvalg på kommunalt nivå osv. Det samme gjør seg gjeldende for en økende rådgivingsvirksomhet til enkeltforeldre og foreldretillitsvalgte. Det er problematisk at FUG har begrensede ressurser til å imøtekomme disse behovene, og at departementet ikke kan imøtekomme FUGs forespørsel om økte økonomiske rammer til slikt arbeid.

Etter FUGs vurderinger er foreldreengasjementet økende i norsk skole. Vi ser dette tydelig i forhold til virksomhetene i de ulike foreldreutvalgene på kommunalt nivå. Utvalgene arbeider både med skolepolitiske tema og stimulering av hjem-skole-samarbeidet på den enkelte skole i kommunene. I det skolepolitiske arbeidet er det stor frustrasjon i foreldregruppene over dårlig kommuneøkonomi og nedskjæringer i skolebudsjettene. Stortingspolitikernes løfter om å satse på skolen er etter foreldrenes meninger ikke fulgt opp, og svært mange mener at elevene får et stadig dårligere skoletilbud. FUG har fulgt opp aksjonen "Barn kommer ikke i reprise" i sine samtaler både med Utdannings- og forskningsdepartementet og KUF-komiteén. Økt økonomisk satsing på skolen har vært en vanskelig sak å bringe videre til styrende myndigheter. FUG mener foreldretillitsvalgte ofte blir møtt med liten forståelse og imøtekommenhet for sine synspunkter. Prinsippet om gratis skole og fri leirskole er etter flere års påtrykk fra FUGs side slått fast i Stortinget. FUG registrerer likevel at det fortsatt er nedskjæringer i skolebudsjettene, og at bevilgningen av øremerkede midler til leirskoleopphold er for lav i forhold til det som det reelt sett koster å gi alle elever et gratis leirskoleopphold.

Det er utviklet et godt samarbeid mellom partene som undertegnet mobbemanifestet. FUG har bidratt i dette arbeidet med en rekke tiltak, og ser fram til gjennomføringen av Grunnskolens uke 2003 der hovedtemaet er mobbing. Manifestpartene har utarbeidet en svært omfattende handlingsplan for å motvirke mobbing blant barn og unge. Det er FUGs håp at vi lykkes i dette arbeidet, slik at svært mange barn og unge får en bedre skolehverdag.

Det er også svært positivt at mange års arbeid for en egen arbeidsmiljølov for barn har gitt resultater. De nye arbeidsmiljøbestemmelsene i opplæringsloven har gitt elever og foreldre klart bedre rettigheter og innflytelse i arbeidsmiljøspørsmål.

FUG har arbeidet intenst dette året for å få til en styrking av temaet hjem-skole-samarbeid i lærerutdanningene i forbindelse med utarbeidelse av nye rammeplaner. Dette er en vanskelig sak å få gehør for i departementet. Etter FUGs mening er det helt nødvendig med en kvalitetsforbedring på dette området, dersom samarbeidet med foreldrene skal fungere etter intensjonene i lov- og regelverket for grunnopplæringen.

Regjeringen planlegger store endringer i norsk skole for å sikre kvalitetsheving for eleven både i forhold til læringsutbytte og trivsel. FUG ser at dette arbeidet innebærer endringer både av organisatorisk og innholdsmessig karakter i skolen. For FUG betyr dette et betydelig arbeid i forhold til ivaretagelse av elevenes og foreldrenes interesser i endringsarbeidet. Det er f.eks. nødvendig å analysere hvilke konsekvenser de strukturelle endringene vil bety for elev- og foreldremedvirkningen og opparbeidede rettigheter til et likeverdig skoletilbud. FUG mener det bør utvikles et enda bedre systematisk samarbeid med departementet i dette arbeidet, slik at FUG kan komme med sine innspill til departementet i forkant av planleggingen og innføringen av ulike endringstiltak.

FUG har det siste året utviklet et tett samarbeid med ulike samarbeidspartnere på nasjonalt nivå i Norge og internasjonalt. Vi kan her framheve det gode samarbeid med KS om hvordan skoleeier kan bidra til å styrke hjem-skole-samarbeidet i skolene. Samarbeidet i Nordisk komité er også svært positivt og viktig for utviklingen av FUGs virksomhet.

FUGs arbeid med ulike skolepolitiske tema har blitt forholdsvis godt profilert i mediene, og det har bidratt til å sette ekstra fokus på foreldrerollen i skolen og samfunnet. FUG er inne i mange utfordrende utviklingsprosesser på ulike nivå i skolesystemet, og ser fram til 2003 med interesse og spenning når store oppgaver skal utføres som for eksempel gjennomføringen av det aksjonsrettede arbeidet Skolestart 2003, lansering av Foreldreportalen og utviklingen av Grunnskolens uke med mobbing som hovedtema.

Florvåg, 15.02.03

Hilde Sundve Jordheim
FUG-leder

OVERORDNET MÅL FOR VIRKSOMHETEN – FUGS TO-SIDIGE MANDAT

FUGs virksomhet er to-sidig:

- Foreldreutvalget for grunnskolen (FUG) skal arbeide for et godt samarbeid mellom hjem og skole, styrke foreldrenes engasjement i grunnskolen og ivareta foreldrenes interesser på skole- og kommunenivå. FUG skal ha en åpen kanal utad til foreldre, drive informasjons- og rådgivningsvirksomhet samt inspirere til foreldreengasjement i skole spørsmål.
- FUG er et selvstendig rådgivende organ for Utdannings- og forskningsdepartementet (UFD) i saker om samarbeid mellom hjem og skole. FUG skal ha en åpen kanal inn til departementet for å gi informasjon og råd. FUG skal behandle saker som departementet ber om og selv ta initiativ for å fremme saker som er viktige for samarbeidet mellom hjem og skole og skoleutvikling generelt.

Innhold i årsrapporten

Del I og del II av årsrapporten er disponert etter tosidigheten i mandatet.

Del III er en analyse der FUG setter søkelys på hva som hindrer reell foreldremedvirkning, og hvilke grep som skal til for å oppnå reell foreldremedvirkning i skolen.

Del IV gjør rede for bruken av tildelte midler.

Del V er en aktivitetstabell som viser omfang av og mangfoldet i FUGs virksomhet.

Hovedoverskriftene følger disposisjonen og ordlyden i Tildelingsbrevet.

I FUGS UTADRETTEDE VIRKSOMHET

Mål og oppnådde resultater i 2002

Iverksatt tiltak som kan bidra til at foreldrenes rolle styrkes i skolen ved å

- **arbeide for at foreldre med barn i grunnskolen får informasjon, rådgivning og veiledningsmaterieell om skole og oppvekstmiljø og foreldremedvirkning**
- **arbeide for å gi foreldrene økt kompetanse om barnas skole, hjem-skole-samarbeid og rollen som tillitsvalgte foreldre**
- **bidra til å styrke skolens kompetanse på området hjem-skole-samarbeid**

Disse oppgavene har i 2002 blitt ivaretatt gjennom slutføring og evaluering av utviklingsprosjektet hjem-skole-samarbeid, gjennom kurs- og foredragsvirksomhet, gjennom rådgivningssamtaler, informasjon på FUGs hjemmeside, gjennom Foreldrekontakten, FUG-INFO, FUG-publikasjonene, gjennomføring av Grunnskolens uke og utdeling av FUGs foreldrepris.

Nedenfor gir vi en kort beskrivelse av de enkelte tiltakene innenfor disse hovedmålene.

Utviklingsprosjektet hjem-skole-samarbeid

Prosjektet ble avsluttet i 2002. Sluttrapport fra prosjektet er sendt til departementet.

Prosjektet ble evaluert av NOVA. Evalueringsrapporten: "Det vanskelige samarbeidet" ble presentert på avslutningskonferansen på Gardermoen 18. – 19. oktober.

Hovedkonklusjonene i prosjektet er:

- Mange skoleledere og lærere har problemer med å slippe til foreldrene. Det eksisterer blant en del skoleledere og lærere en manglende tro på at foreldre har forutsetninger til å delta i et reelt samarbeid med skolen.
- Samarbeidet mellom hjem og skole bærer preg av mye informasjon og lite dialog, drøftinger og medbestemmelse. Det er derfor fortsatt en relativt stor avstand mellom idealer og realiteter når det gjelder samarbeidet mellom hjem og skole.
- Det kan se ut til at et reelt samarbeid mellom hjem og skole forutsetter at foreldrene i sterkere grad får drøfte og ha medvirkning på forhold tilknyttet elevenes læringsmiljø og undervisningen. Fra skolen stilles det relativt store krav til å være foreldre, og de aller fleste foreldre viser et stort engasjement og en betydelig innsats i forhold til egne barn skolegang. Men uten innflytelse i skolen framstår foreldrene i stor grad som skolens forlengede arm eller skolens praktiske hjelper.

Konklusjoner og utfordringer fra prosjektet vil danne grunnlag for FUGs satsning framover.

Kurs- og foredragsvirksomhet

Både FUG-medlemmer og ansatte i sekretariatet har i løpet av året hatt en omfattende kurs- og foredragsvirksomhet på skoler og i kommuner og fylker over hele landet. Utvalg og sekretariat blir stadig oftere kontaktet av foreldre og ansatte på skole- og kommunenivå som ønsker ressurspersoner til å holde kurs og foredrag, delta i debatter, bistå ved etablering av kommunale foreldreutvalg osv. Et problem for foreldre som ønsker slik bistand, er at de ofte ikke ressurser til å dekke utgiftene selv.

Det er likevel ikke mulig å imøtekomme alle ønsker om kurs- og foredragsvirksomhet. Det er sterkt ønskelig med mer ressurser til denne type virksomhet. FUG har tatt opp med departementet om det lar seg gjøre å skaffe inntekter gjennom salg av kurs, men har fått avslag på dette.

Rådgivningsvirksomhet

FUG-medlemmene og sekretariatet har hele året hatt en stor mengde henvendelser fra foreldre, ansatte i skoler og kommuner og andre. Henvendelsene på e-post er økende. Gjennom henvendelsene registrerer FUG at foreldre i økende grad blir mer bevisste på sin rolle som brukere av offentlige tjenester og rettigheter foreldre og elever har. Foreldre kjenner forvaltningen, og de ønsker å ha reell innflytelse og medvirkning i skolespørsmål.

De fleste telefonhenvendelser til sekretariatet i 2002 har blitt registrert, det samme gjelder henvendelser pr. mail og brev . E-post, brev og telefonhenvendelser som kommer direkte til FUG-medlemmene, er ikke med i registreringen.

Henvendelser gruppert etter tema og flest antall henvendelser:

- Hva det innebærer å være tillitsvalgte foreldre: medlemmer av FAU/SU/driftsstyre, klassekontakter
- Mobbing
- Konflikter mellom hjem og skole
- Spesialundervisning, elevenes og foreldrenes rettigheter
- kommuneøkonomi
- foreldrebetaling
- skoleanlegg, inneklima, vedlikehold
- organisering av undervisningen, innhold i læreplanen

- kommunale foreldreutvalg
- skolenedleggelse, kretsgrenser
- arbeidsmiljø og læringsmiljø

Statistikken over henvendelser har blitt brukt i utvikling av det elektroniske foreldrenettverket i forbindelse med utarbeiding av svar på spørsmål som oftest stilles.

Omfang og type henvendelser vil også ligge som en del av grunnlaget for FUGs mål og tiltak i 2003. Utvikling av Elektronisk ForeldreNETTverk vil bidra til å gi foreldre informasjon og råd, men det utelukker ikke at det fortsatt er et stort behov for mange foreldre å ha dialog og direkte kontakt.

Profilering av FUG - kontakt med mediene

Medieoppslag og kontakt med mediene har vært økende. Det er spesielt FUG-leder som representerer FUG i mediene. Hilde S. Jordheim har deltatt i flere TV- og radioprogrammer i løpet av året og vært intervjuet av de fleste store Oslo- og Bergensavisene, samt en rekke lokalaviser. Intervjuene har dreid seg om bl.a. foreldres rettigheter, skolestart, mobbing, lek i skolen, barneoppdragelse, kompetansekrav til førskolelærere, foreldrebetaling, skolestart, skoleanlegg, elevenes arbeidsmiljø, skolebudsjett, kommuneøkonomi, kvalitetsportalen, offentliggjøring av karakterer, hjem-skole-samarbeid, FUGs utviklingsprosjekt.

Informasjon

Foreldrekontakten

FUGs informasjonsblad, Foreldrekontakten, kom i 2002 ut med 3 nummer. Foreldrekontakten er utvalgets viktigste informasjonskanal til foreldre med barn i grunnskolen. Det trykkes i 121 000 eks og sendes til alle klassekontakter (2 i hver klasse), alle klassestyrere og til en rekke andre enkeltpersoner, instanser og organisasjoner.

Foreldrekontakten når langt ut, den har et stort opplag og er en av FUGs viktigste satsninger. De samlede kostnadene ved utgivelse av 4 nummer av Foreldrekontakten utgjør ca. 25 % av FUGs totale budsjett. På grunn av FUGs økonomiske situasjon ble det i 2002 bare utgitt 3 nummer. FUG beklager dette sterkt.

FUG har ingen systematiske tilbakemeldinger om hvorvidt alle målgruppene mottar bladet eller i hvilken grad det blir lest og brukt. Vi mottar enkelthenvendelser om justering av antall, ønske om å få bladet til alle foreldre, henvisninger til artikler m.m. Vi registrerer også en markert økning i antall bestillinger i dagene etter at Foreldrekontakten har kommet ut. Men FUG er helt avhengig av at skolen v/ rektor sørger for at Foreldrekontakten blir delt ut til klassekontakter, klassestyrere og rådsorganene. Vi vet at dette ikke blir fulgt opp ved alle skoler. Det er et sterkt ønske i utvalget om å evaluere Foreldrekontakten, og utvalget håper at evaluering av bladet kan inngå som en del av evalueringen av FUG som skal gjennomføres i 2003.

FUG-materiell

Nye hefter

I forbindelse med avslutningen av FUGs utviklingsprosjekt om hjem-skole-samarbeid ble det i 2002 utviklet følgende nye hefter:

- *ABC for klassekontakter*
- *Medlem av skolens samarbeidsutvalg – hva nå?*
- *Eksempelsamling* (samling med gode eksempler fra prosjektskolene)

Heftene følger opp uttalte behov fra skoler og foreldre om ”verktøykasse” i hjem-skole-samarbeidet.

I forbindelse med den store fellessatsningen mot mobbing utga FUG heftet:

- *Stopp mobbing! Gode råd til foreldre*

Det er den danske foreldreorganisasjonen Skole og Samfund som har skrevet heftet, FUG har bearbeidet det og tilpasset det til norske forhold.

Heftet ble trykket i 120.000 eksemplarer, LS ga økonomisk støtte til trykking.

Heftet sendes ut gratis til de skolene som bestiller, det kan også lastes ned fra nettet. Det ble lagt ut på nettet i oktober og pr. 31.12.02 hadde ca. 4 500 lastet det ned.

Rettighetsbrosjyre i samarbeid med LS

I samarbeid med LS har FUG utviklet en brosjyre om:

- *Rettighetsbrosjyre for elever og foreldre i grunnopplæringen*

Brosjyren ble i september sendt til alle foreldre med barn i 1. og 8. klasse.

Ny grafisk design

I 2002 fikk FUG ny logo og ny grafisk design på alt nytt materiell og på hjemmesiden. I løpet av 2003 vil ny design bli gjennomført både i Foreldrekontakten, FUG-info, brevark og alt som FUG utgir.

Alle de nye heftene i 2002 ble trykket i ny design. Sammen med heftet: *Medlem av FAU – hva nå?* (2001) har disse heftene solgt svært godt. Det er helt tydelig et behov blant tillitsvalgte foreldre å få mer kunnskap om hva det innebærer å være klassekontakt og/eller medlem av rådsorganene.

FUG på Internett - www.fug.no

FUG har egen hjemmeside på Internett med aktuelle nyheter, informasjon om FUG, oversikt over publikasjonene, og aktuelt stoff om samarbeid mellom hjem og skole. Materiell kan bestilles direkte fra nettet.

Både Foreldrekontakten og FUG-INFO legges ut på nettet så snart nye nummer foreligger.

Den nye foreldreportalen: *Foreldrenettet* er under utvikling og blir nærmere beskrevet i den vedlagte rapporten fra IKT-prosjektet.

Grunnskolens uke – uke 45

Evaluering

I 2002 gjennomførte Research International Feedback, på oppdrag fra FUG, en evaluering av Grunnskolens uke blant 1326 skoler i 9 fylker. Resultatet av evalueringen viste at 56 % av skolene (som sendte inn svar) hadde gjennomført Grunnskolens uke i 2001, og 57 % oppgir at skolen vil gjennomføre Grunnskolens uke til neste år.

Over halvparten av FAU-lederne oppgir at ”det stemmer ganske bra” eller ”svært bra” at Grunnskolens uke bidrar til et bedre samarbeid mellom hjem og skole.

Åpning av Grunnskolens uke

Åpningen av Grunnskolens uke 2002 var lagt til Finnmark. FUG ønsket en annerledes markering av åpningen enn det som har vært vanlig tidligere, ved å bidra aktivt til at hjem-skole-samarbeidet i åpningskommunen fikk et løft. Åpningsarrangementet ble avholdt i Kautokeino, og ble planlagt i samarbeid med Sametinget. FUG avholdt kurssamlinger for elever, foreldre og ansatte ved Kautokeino barneskole og Kautokeino ungdomsskole og i Karasjok. I tillegg hadde FUG møter med studenter og ansatte ved Høgskolen i Alta. Statssekretær Helge Ole Bergesen og en rådgiver fra UFD deltok under åpningsdagene.

Foreldreprisen 2002

Foreldreprisen for 2002 gikk til foreldrene ved Bolteløkka skole i Oslo. FAU ved skolen fikk prisen fordi de har tatt initiativ til en rekke fritidsaktiviteter og på den måten skapt gode nettverk rundt barna. Takket være foreldrene er det aktiviteter på skolen fra morgen til kveld, og det er lite mobbing og hærverk.

Det kom inn 16 forslag på kandidater Foreldreprisen 2002

FUG har gjennom en årrekke sett at foreslåtte kandidater til Foreldreprisen i stor grad arbeider for saker som egentlig er skoleeiers ansvar, for eksempel opprusting og etablering av skolens uteområder. FUG har nå besluttet å nedlegge Foreldreprisen i sin nåværende form. FUG ønsker å se på andre måter å stimulere hjem-skole-samarbeidet på; for eksempel ved å finne fram til eksempelskoler eller -kommuner som har fått til gode rutiner for hjem-skole-samarbeid som andre kan lære av, eller som har startet nybrottsarbeid det kan være av interesse å spre kunnskap om etter hvert som arbeidet utvikler seg.

Resultatmål:

- **Bidra til utvikling av et bedre lærings- og oppvekstmiljø for barn i samarbeid med andre**

Samarbeid om oppfølging av mobbemanifestet

FUG samarbeider med Læringssenteret, Barneombudet, Utdanningsforbundet og KS om oppfølging av mobbemanifestet. Det arbeides med en felles strategiplan, og en tiltaksversikt dert alle manifestpartene legger inn sine planlagte tiltak i arbeidet mot mobbing. Etter undertegningen av manifestet, justerte og målrettet FUG sin aktivitet til en mer helhetlig satsning på læringsmiljøet for å forebygge mobbing.

Skolestart 2003

FUG ønsker å målrette en rekke tiltak mot skolestart 2003 for å bidra til økt kompetanse hos foreldre og ansatte i skolen om betydningen av elev- og foreldremedvirkning. Arbeidet er påbegynt, det er opprettet en referansegruppe bestående av representanter fra UFD, KS, lærerorganisasjonene og elevorganisasjonen. Gruppen har hatt to møter.

Det er planlagt å utgi en kontaktbok og en rekke ”huskelister” til de viktigste aktørene i skolen på skole- og kommunenivå. Arbeidet med materialet er i gang.

Arbeidet med en kort reklamefilm i TV2 er også påbegynt. En klasse ved Westerdals reklame- og filmlinje er engasjert til å lage forslag til innhold i reklamefilmen.

Både UFD, KS og UFB har bidradd med økonomiske ressurser til denne satsningen.

Samarbeid med andre organisasjoner og departement - FUG-deltakelse i arbeidsgrupper, referansegrupper o. l.

FUG har nå etablert gode rutiner for samarbeid med LS. Det er også etablert et godt samarbeid med KS. Kontakt og samarbeid med organisasjoner og andre ivaretas gjennom FUGs deltakelse i ulike arbeids- og referansegrupper. En oversikt over grupper der medlemmer av utvalg og sekretariat deltar, følger nedenfor.

Gjennom dette samarbeidet tar FUG aktivt del i, og har innflytelse på, den sentrale skolepolitiske debatten. FUG opplever imidlertid at skolesystemet legger premissene, og at det i mange tilfeller er problematisk å få gehør for brukernes synspunkter.

Grupper/utvalg der FUG er representert:

- Skolemeglingsprosjektet – nasjonal referansegruppe

- Kompetanseutviklingsprogram for PPT og skoleledere (SAMTAK) – nasjonal koordineringsgruppe
- Evaluering av Reform 97 – programstyre
- Kvalitetsportalen
- Referansegruppe for forskningsbasert evalueringsarbeid
- Styrking av barn og unges oppvekstmiljø – arbeidsgruppe
- Sentralt brukerforum
- Foreldreeveiledningsprogrammet
- Programme for International Student Assessment (PISA) og Civic Education Study (CIVIC) – referansegruppe
- Prosjekt innovasjon i læring, organisasjon og teknologi – referansegruppe
- Opplæringsprogrammet ”Sammen om fremtiden” - prosjektgruppe
Kommunenes Sentralforbund – Buskerud: Sammen om den gode skole
- Norsk Forms program for skole og omgivelser – ressursgruppe
- Samarbeidsforum – Lillegården kompetansesenter
- Referansegruppe CIVIC, PIRLS, PISA, Engelskundersøkelsen
- HOLOCAUST-dagen – medlem av jury
- Norsk Forum for Bedre Innemiljø for Barn - ressursgruppe
- European Parents’ Association (EPA) ekspertgruppe for EU-programmet ”Training Parents”
- The European Network for Governance of Schools
- Delt rådgivingstjeneste - oppfølgingsgruppe
- Lærarutdanningsmeldinga - referansegruppe
- Foreldredeltaking i skolebasert vurdering - referansegruppe
- Referansegruppe for skolevurdering (tidligere: Referansegruppe for eksternt deltaking i lokalt vurderingsarbeid)
- Arbeidsgruppen ”Mat i skolen”
- Nasjonal referansegruppe for arbeidet med verdier, demokrati og medvirkning
- Foreldrenettverket – opprettet av statsråden

Resultatmål:

- **Gi støtte til kommunale foreldreutvalg og bidra til etablering av flere kommunale foreldreutvalg**

FUG ser på foreldreutvalg på kommunalt nivå som et viktig organ som kan fremme og ivareta foreldresynspunkter overfor skoleadministrasjonen og de politiske beslutningsorgan i kommunen. FUG har som målsetting at det skal være KFU i 50 % av landets kommuner innen utgangen av 2003.

For å oppnå denne målsettingen har FUG

- opprettet et ressurskorps av 19 KFU-ledere som skal ta kontakt med minst to av sine nabokommuner og oppfordre til opprettelse av KFU samt tilby bistand
- skrevet til alle SU-kontorene og bedt dem om å stimulere til opprettelse i sine regioner
- ringt alle kommuner med bare én skole og spurt om skolens FAU vil ”oppgraderes” til KFU
- stilt seg til disposisjon – bistått med veiledning og foredrag
- tatt kontakt med 30 kommuner som ved en spørreundersøkelse i 2000 sa at det var planer om å opprette KFU

Denne satsningen har resultert i at det er opprettet ca. 20 nye KFU i løpet av 2002. Antall KFU på landsbasis er nå 175. Men ennå er det et stykke igjen før målsettingen er nådd.

Seminar for KFU-representanter

I januar ble det avholdt et dagsseminar for KFU-representanter. Seminaret var et ledd i oppfølgingen av Foreldreaksjonen 2001: *Barn kommer ikke i reprise*. Seminaret samlet ca. 50 deltakere. Foredragene og debatten dreide seg om hvordan man sammen kan bidra til å utvikle en kvalitativ god skole med et trygt læringsmiljø og godt læringsutbytte.

FUG-INFO – informasjon til foreldreutvalgene på kommunalt nivå

For å ha en direkte informasjonskanal til KFUene, gir FUG ut FUG-INFO, et informasjons-skriv som utarbeides av sekretariatet. Det gir aktuell informasjon fra FUG og departementet, bl.a. informeres det om høringssaker der det er viktig at foreldrene er med og sier sin mening. Innholdet skal ellers reflektere det som skjer rundt i kommunene og som foreldrene er spesielt opptatt av.

FUG ønsker å bidra til at KFUene får god informasjon om skolepolitiske saker, og gi råd om hvordan de kommunale foreldreutvalgene kan ivareta foreldrenes synspunkter i saker som handler om barns oppvekst- og læringsmiljø.

Resultatmål:

- Videreføre det internasjonale samarbeidet

Nordisk Komité

FUG har et godt samarbeid med de øvrige nordiske foreldreorganisasjonene gjennom Nordisk Komité som består av lederne for foreldreorganisasjonene i de nordiske landene. Det er vedtatt en økt satsning på dette samarbeidet gjennom hyppigere møter, økt medlemsavgift, eget sekretariat og nordisk konferanse annethvert år. Nordisk komité vil også arbeide for å inkludere foreldreprerentasjon fra Grønland og Færøyene i komitéen.

I september deltok hele utvalget på Nordisk konferanse i Reykjavik. Hovedtemaer på seminaret var resultater fra PISA-undersøkelsen, kvalitet i skolen og foreldrerollen i utvikling og vurdering av skolen.

Organisasjonene Riksförbundet Hem och Skola (Sverige) og Soumen Vanhempainliitto (Finland) har ikke deltatt aktivt i Nordisk komité siste året, men komitéen har hatt jevnlig kontakt med organisasjonene og informert dem om utviklingen av det nordiske samarbeidet. Organisasjonene ble invitert til den nordiske konferansene som komitéen arrangerte i Reykjavik.

Den svenske organisasjonen har store organisatoriske problemer, og det er kun et interimstyre som har drevet organisasjonen i 2002. Den finske organisasjonen som er den største av de to finske organisasjonene, har foreløpig valgt å prioritere arbeidet i European Parents' Association (EPA)

European Parents' Association (EPA)

FUG er medlem av den europeiske foreldreorganisasjonen European Parents' Association (EPA). FUG-leder er medlem av EPAs Administrative Council som har møte 3 - 4 ganger i året. På generalforsamlingen i Torino i november ledet FUG en av sesjonene om oppvekst- og læringsmiljøet.

Det nordiske og europeiske foreldresamarbeidet gir verdifulle impulser, og det er nyttig å dele erfaringer med andre land om hvordan hjem-skolesamarbeidet drives.

Gjennom EPA får FUG nyttig informasjon om forskning, og anledning til å etablere nettverk for utveksling av erfaring. Den europeiske foreldreorganisasjonen, som alle de nordiske land er medlem av, har svak økonomi, svak økonomistyring og er lite preget av demokrati.

Prosjekter

- **Utviklingsprosjektet hjem-skole-samarbeid** – avsluttet i 2002
- **IKT-prosjektet**
- **Minoritetsspråklige foreldre som ressurs i barnas læring**
- **Hjem-skole-samarbeid i videregående utdanning**

For nærmere informasjon om de tre første prosjektene viser vi til tidligere sendte, eller vedlagte rapporter.

Hjem-skole-samarbeid i videregående utdanning

Sommeren 2000 ble FUG utfordret av departementet til å initiere bedre samarbeidsformer mellom hjem og skole i den videregående opplæringen. FUG stilte seg positiv til dette og utarbeidet et notat til departementet med forslag til hvordan dette arbeidet kunne utvikles.

Sommeren 2002 ga UFD LS i oppdrag å initiere en undersøkelse om samarbeid mellom foreldre og videregående skoler. LS har nå engasjert forskere ved NOVA og NIFU til å gjennomføre en undersøkelse ved noen utvalgte videregående skoler om samarbeid mellom foreldre og skole i den videregående opplæringen. Målet med undersøkelsen er å få kartlagt omfanget av og organiseringen av hjem-skole-samarbeidet. Dessuten er det ønskelig å få kartlagt hvordan partene opplever samarbeidet og om de etterspør tettere kontakt. FUG har gitt innspill til innholdet i undersøkelsen. Rapport fra undersøkelsen skal foreligge sommeren 2003 og brukes som delgrunnlag for vurdering av utvidelse av FUGs mandat.

II FUGs VIRKSOMHET SOM ET RÅDGIVENDE ORGAN FOR UFD

Samarbeid og møter med politisk ledelse og embetsverk

I forbindelse med ny politisk ledelse i UFD har mye av året gått med til å bli kjent, presentere FUGs arbeid og definere saker av felles interesse.

FUG har hatt 3 møter med politisk ledelse i løpet av året. Saker som har vært drøftet mellom FUG og politisk ledelse har vært bl.a.:

- Samarbeid om Skolestart 2003
- Foreldrerollen i kvalitetsutvikling av skolen
- Skole- og kommuneøkonomi
- Barn med spesielle behov – bedre kvaliteten i tilbudet
- Fagseminar om brukermedvirkning
- Hva UFD kan gjøre for å støtte foreldreutvalgene på kommunalt nivå

FUG og UFD har samarbeidet om oppfølgingen av mobbemanifestet. UFD har deltatt i åpning av Grunnskolens uke, i juryen for, og utdeling av Foreldreprisen, i referansegruppen for Skolestart 2003 og i avslutningsseminaret for utviklingsprosjektet hjem-skole-samarbeid.

Etatsstyring

Det er Opplæringsavdelingen i UFD som fra og med 2002 har tatt over etatsstyringsansvaret for FUG. Etter FUGs syn er det positivt og naturlig at det er fagavdelingen som også har etatsstyringsansvaret. Dette gir grunnlag for et nærmere samarbeid og gjør at FUG kan komme tidlig inn i saker som departementet arbeider med.

Det har vært avholdt to etatstyringsmøter i løpet av året. Saker som har vært tatt opp på møtene er bl. a. budsjett, årsrapport, rammebetingelser for utvalget, samarbeid med Læringscenteret, rolleavklaring i forhold til statsråden, samordnet satsning på et læringsmiljø fritt for mobbing og kampanjen Skolestart 2003.

Resultatmål:

- **Iverksette tiltak som kan bidra til at funksjonshemmede barn i grunnskolealder får oppfylt sine rettigheter**

Det er en viktig oppgave for FUG å formidle informasjon overfor både foresatte til barn med funksjonshemminger og utøvende myndigheter når det gjelder rettigheter og plikter for barn med spesielle behov i henhold til gjeldende lover og forskrifter.

En stor del av FUGs rådgivingsvirksomhet dreier seg om rett til særskilt tilrettelagt opplæring. FUG mener det må komme en ny debatt om integrering i skolen og om kvalitet på opplæringstilbudet til barn med store funksjonshemminger. FUG har rettet en henvendelse til statsråden om dette og pekt på at opplæringstilbudet til barn med funksjonshemminger mange steder ikke fungerer tilfredsstillende. FUG vil følge opp denne henvendelsen.

FUG samarbeider med UFD om dette feltet. FUG har gitt innspill til UFD i deres behandling av prosjektsøknader fra brukerorganisasjoner innenfor feltet, og der det er relevant, har UFD gitt pålegg om samarbeid med FUG.

FUG deltar i møter i Sentralt Brukerforum og SAMTAK.

Resultatmål:

- **Bidra til at hjem-skole-samarbeidet vektlegges i lærerutdanningen og i lærernes etterutdanning**

FUG mener samarbeid mellom hjem og skole er et tema som må integreres i ulike fag i tillegg til pedagogikk, felleselement og praktisk pedagogikk. FUG mener at lærernes faglige og pedagogiske kompetanse må økes betydelig i forhold til de utfordringer som arbeidet i grunnskolen innebærer med hensyn til undervisning, opplæring, oppdragelse, omsorg og samarbeid. Dette medfører en spesialisering i lærerutdanningen inn mot fag og alderstrinn. FUG mener samarbeidet mellom hjem og skole og klasseledelse må stå sentralt i praksisåret.

FUG har arbeidet med hjem-skole-samarbeid i lærerutdanningen siden utvalget ble opprettet i 1976. Det har vært et tungt arbeid og vanskelig å få gehør i departementet for synspunktene om at lærerutdanningene i en helt annen grad må satse på å gi studentene kunnskap om hjem-skole-samarbeid. NOVAs evalueringsrapporter fra FUGs utviklingsprosjekt om samarbeid mellom hjem og skole, bidrar til å forsterke nødvendigheten av at lærerstudentene får en grundigere opplæring om samarbeidet med elevenes foreldre.

FUG er representert i referansegruppen som arbeider med nye rammeplaner for lærerutdanningen.

Utredninger og høringsarbeid

Foreldreorganisering

I mars 2002 oppnevnte FUG en arbeidsgruppe bestående av fire FUG-medlemmer som fikk i oppdrag å utrede framtidig foreldreorganisering i Norge.

Mandatet for arbeidsgruppen var å

- definere hva som ligger i begrepet: Foreldreinnflytelse i skolen
- beskrive nå-situasjonen med hensyn til foreldreinnflytelse i skolen og identifisere barrierer i nåværende system for å oppnå foreldremedvirkning (jf. NOVA-rapporten)
- foreslå nye strategier for å styrke foreldreinnflytelsen i hele det 13-årige skoleløpet
- komme med en anbefaling til departementet om strategi for foreldreorganisering i Norge og framtidig oppnevning/ev. valg av FUG

Gruppen skal slutføre arbeidet i løpet av våren 2003.

Høringsarbeid

FUG har i løpet av året levert høringsuttalelser til følgende saker:

- Helhet og sammenheng. Om fornyelse av den statlige utdanningsadministrasjonen
- Organisering av lærerutdanningene
- Utkast til Læreplan for kristendoms-, religions- og livssynskunnskap i grunnskolen
- Forslag til lov om frittstående skoler
- Ny felles forskrift om kommunens helsefremmende og forebyggende arbeid i helsestasjons- og helsetjenesten
- Nye kompetanseforskrifter
- ”Førsteklasses fra første klasse” – kvalitetsutvalgets innstilling

Høringsarbeidet er ofte komplisert fordi forslagene til lovendringer kommer stykkevis og delt, og det er vanskelig å se de langsiktige konsekvensene av lovendringene. Måten høringsarbeidet er lagt opp på med bl.a. svært korte høringsfrister, gjør det vanskelig å inkludere foreldrererpresentanter på skole- og kommunenivå i høringsarbeidet

Når det er hørings saker av spesiell interesse for foreldre, informerer FUG om dette på nettsiden, legger ut lenker til høringsnotatene, og oppfordrer foreldre til å ta kontakt med kommunen sin og delta i høringsarbeidet, og sende kopi av høringsuttalelsen til FUG. Erfaringen viser at det er liten foreldremedvirkning i høringsarbeidet i kommunen.

FUGs høringsuttalelser legges ut på nettet og er dermed tilgjengelig for alle som er interessert.

Høringsmøter i KUF-komiteen

FUG har deltatt i to høringsmøter i KUF-komiteen. Høringene har omhandlet gratis grunnskoleopplæring og elevens arbeidsmiljø.

III ANALYSE

Hvordan oppnå reell foreldremedvirkning i grunnskolen?

Foreldrenes hovedansvar for barnas oppfostring understrekes sterkt i lov, læreplan og andre offentlige dokumenter. Skolen skal bistå foreldrene i barnas utvikling og har plikt til å samarbeide med hjemmene. Flere undersøkelser viser at hjem-skole-samarbeidet ikke fungerer slik som det burde. I evalueringsrapporten fra FUGs utviklingsprosjekt: Det vanskelige samarbeidet (NOVA 2002) pekes det på noen faktorer som står i veien for å realisere et bedre samarbeid mellom hjem og skole.

FUG har spesielt merket seg følgende fra NOVAs sluttrapport: *”Ut fra erfaringene i dette prosjektet framstår læreren som svært avgjørende for samarbeidet mellom hjem og skole. De holdninger og innstillinger læreren har til foreldre og det engasjement læreren viser for dette*

arbeidet, ser ut til å være svært avgjørende for resultatene som oppnås. Lærere som ser på foreldre som viktige og nødvendige ressurser i skolens arbeid med å gi elevene en god opplæring, ser ut til å lykkes relativt godt i samarbeidet.”

NOVAs forskning bekrefter også den forskningen som er nevnt i St meld 14 (1997-98) Om foreldremedverknad i grunnskolen. Lærernes og skoleledernes holdninger til foreldre er en del av skolekulturen og kan hindre eller fremme utviklingen av samarbeid med foreldrene. Dersom samarbeidet mellom hjem og skole skal kjennetegnes ved dialog og likeverd, må det skapes en holdningsendring i skolene, på alle nivåer i utdanningssystemet og hos foreldre. Skoleeiere og skoleledere må få kompetanse bl.a. om den viktige rollen foreldrene har i barns læringsprosesser og om foreldrenes betydning for utvikling av et godt psyko-sosialt læringsmiljø. Skolelederne må formidle dette tydelig til sine ansatte og til foreldrene ved skolen, og skolene må på en systematisk måte utvikle samarbeidet. Skoleeiere og skoleledere må være gode rollemodeller, de må sørge for at skolene har en plan for hjem-skole-samarbeidet, at foreldrene er med og utvikler planene, at foreldrene får en reell plass i utvikling og vurdering av skolen og påse at lærerne følger dette opp.

Foreldrenes betydning for barnas læring og utvikling

Det siste året har det kommet flere rapporter som peker på foreldrenes betydning for barnas læring, både når det gjelder motivasjon og utbytte. Professor Asbjørn Birkemo understreker i sin rapport: Læringsmiljø og utvikling (2002) at tiltak for å forbedre skolens kvalitet må rettes inn mot skolens undervisning og det som skjer i klasserommet på den ene side, og mot samarbeidet med elevens foresatte og eleven selv på den annen side.

I 2002 ble resultatene av PISA-undersøkelsen om bl.a. barn og unges leseferdigheter presentert. Analyser av undersøkelsene viser at elevenes hjemmebakgrunn er en viktig faktor når det gjelder grad av prestasjoner.

Mange skoleledere og lærere har problemer med å slippe til foreldrene. Det eksisterer blant en del skoleledere og lærere en manglende tro på at foreldre har forutsetninger til å delta i et reelt samarbeid med skolen. Samarbeidet mellom hjem og skole bærer preg av mye informasjon og lite dialog, drøftinger og medbestemmelse. Det er derfor fortsatt en relativt stor avstand mellom idealer og realiteter når det gjelder samarbeidet mellom hjem og skole, og uten innflytelse i skolen framstår foreldrene i stor grad som skolens forlengede arm eller skolens praktiske hjelper.

Skolering av foreldre

Som nevnt tidligere i rapporten, får utvalg og sekretariat mange flere henvendelser om kurs- og foredragsvirksomhet enn vi kan imøtekomme. Det er sterkt ønskelig med mer ressurser til denne type virksomhet.

FUG ønsker en langt sterkere satsning på skolering av foreldre. KUF-komiteen har også gitt pålegg om en slik satsning. FUG ser at skoleeiere ikke gjør denne oppgaven selv, derfor trengs det et fortsatt press mot kommunene. Det trengs en sterkere foreldreorganisering på kommunenivå, og rutiner for jevnlig skolering av foreldretillitsvalgte. Både KFU og FAU vil og bør kunne ha oppgaver og ansvar i skoleringsarbeid. I påvente av at kommunene følger opp sitt ansvar, har FUG en utøvende rolle i dette arbeidet i dag. FUG kan imidlertid ikke imøtekomme etterspørselen etter denne type tjenester innenfor de økonomiske og personellmessige rammene vi har i dag.

Avklaring av mandat og oppgaver

Både skolens ansatte og foreldrene er usikre på rollene og ansvarsfordeling i samarbeidet. Foreldrerollen i skolen og samarbeidet mellom hjem og skole må bli tydeligere og gis klare

føringer. Det bør være felles kommunale retningslinjer for organisering av og innhold i hjem-skole-samarbeidet ved skolene i kommunen.

Foreldreorganiseringen, slik den er i dag, må gjennomgås med tanke på å styrke samarbeidet og å myndiggjøre foreldre. Dersom man erkjenner at samarbeidet er viktig for barn og unges oppvekst- og læringsmiljø, må samarbeidet utvikles i den enkelte skole/kommune og organiseringen endres der det er hensiktsmessig. Endring av Opplæringslovens bestemmelser om klasseorganisering, må få følger for organisering av tillitsvalgte foreldre på trinn-nivå.

Fri rettshjelp for foreldre

Svært mange av henvendelsene til sekretariat og utvalg dreier seg om saker der foreldre opplever at deres og barnas rettigheter ikke blir ivaretatt. De formidler at skolesystemet (på skole-, kommune- og fylkesnivå) ikke gir dem god nok hjelp og rådgiving. Ved konflikter mellom foreldre og skole, opplever foreldre at systemet slår ring rundt skolen, og at foreldrene blir stående alene. FUG mener det må opprettes en form for fri rettshjelp for alle foreldre i Norge. På den måten kan foreldre ha en instans som ivaretar deres rettigheter og de kan, om nødvendig, gå til rettsak uten risiko for å lide stort økonomisk tap.

Foreldremedvirkning på kommunalt nivå - KFU

FUGs sterke satsning på etablering av kommunale foreldreutvalg har resultert i ca. 20 nye KFU. Satsningen fortsetter, og FUG har som mål at det skal være KFU i 50 % av kommunene innen utgangen av 2003. FUG har bedt departementet arbeide for en lovfesting av kommunale foreldreutvalg og/eller på andre måter – i samarbeid med KS – å bidra til en styrking. Departementet har lovet å ta med forslaget om lovfesting i den pågående gjennomgang og revisjon av opplæringsloven.

Foreldreutvalg på kommunenivå er nå avhengig av ildsjeler. Til tross for rett til foreldremedvirkning og lovfestede organ på skolenivå, mangler arbeidet kontinuitet, rutiner og mål fra kommunenes side. Kommuner melder om at et godt fungerende KFU er en god støtte i arbeidet, og foreldre melder om at de får god informasjon og anledning til påvirkning på saker som angår barnas oppvekst- og læringsmiljø. I 50 % av kommunene som har KFU, er det kommunen som har tatt initiativ til opprettelse.

FUG kan vanskelig styrke foreldreorganiseringen alene, det må gjøres i samarbeid med og med støtte fra utdanningssystemet.

Samarbeid med Statens utdanningskontorer

Ett av FUGs mål i denne perioden har vært å utvikle et nærmere og mer formalisert samarbeid med utdanningskontorene. Bakgrunnen for dette er at FUG opplever at skolesystemet, på alle nivåer, ikke er flinke nok til å ivareta hjem-skolesamarbeidet. I styringsdokumentene til SU-kontorene har UFD lagt inn at de skal samarbeide med FUG.

Det har vært tungt å få utdanningskontorene med på en felles satsning på hjem-skole-samarbeid. Det er bare tre kontorer som har deltatt i dette samarbeidet, og i 2002 var det ingen som deltok. FUG har ingen styringsmyndighet i skolesystemet og er helt avhengig av at det blir gitt klare signaler fra departementet om hvilke oppgaver som skal prioriteres på fylkes- og kommunenivå.

Samarbeidsrutiner mellom FUG og UFD

FUG ønsker i større grad enn det som er tilfelle i dag, å bli brukt som et rådgivende organ for departementet. Etter FUGs mening er det nødvendig at departementet legger til rette for et mer systematisk samarbeid i forarbeidet til sentrale endringer i skoleverket.

FUG mener siste etatstyringsmøte i 2002 ble avholdt for sent på året, og det er også utilfredsstillende at foreløpig tildelingsbrev ikke forelå før dagen før etatstyringsmøtet. Utvalget fikk derfor ikke drøftet foreløpig tildelingsbrev før etatstyringsmøtet ble avholdt. Dette er ikke god praksis i forhold til samarbeidet om å få til en effektiv drift av utvalgets virksomhet.

Utvalget ser at det nå er behov for en presentasjon av FUGs virksomhet og rolle for en større del av departementet. Det er stor utskifting av medarbeidere, og slik FUG ser der, er det mange som ikke kjenner FUG og hva FUG står for.

IV ØKONOMI

Redegjøring I HOVEDTREKK for bruken av tildelte midler

For øvrig viser til økonomirapportering

Disponibelt 2002:

kr. 5.519.000

Brukt i 2002:

Foreldrekontakten (4 nummer)	”	1.412.000
Grunnskolens uke (inkl. evaluering)	”	270.000
Materiellutvikling	”	360.000
Spesielle oppdrag - reise- og foredragsvirksomhet for FUG-medlemmene utenom leder (honorar og reise)	”	166.000
KFU-seminar	”	153.000
Internasjonalt arbeid (Nordisk Komite, EPA)	”	76.000
Honorar til leder og nestleder:	”	240.000
Reisevirksomhet leder	”	116.200
FUG-møter og AU-møter (reiser, opphold og honorar)	”	516.000
Husleie, strøm, renhold, telefon/linjedrift:	”	550.000
Investering og forbruksmateriell:	”	164.000
Lønn til ansatte (inkludert arbeidsgiveravgift):	”	1.564.000

(Omleggingen av tjenestene i Forvaltningstjenesten vil medføre økte utgifter for FUG. Vi må nå kjøpe disse tjenestene som før var gratis.)

FUGs prosjekter

- Utviklingsprosjektet hjem-skole-samarbeid	Tildelt: kr. 800 000
- IKT-prosjektet	Tildelt: kr. 853 000
- Minoritetsspråklige foreldre som ressurs i barnas læring	Tildelt: kr. 600 000

Prosjektmidlene er brukt i sin helhet.

Inntjeningskrav

FUG hadde i 2002 et inntjeningskrav på 206 000 kroner for salg av materiell. I 2002 hadde FUG en inntekt på ca. kr. 340.000. FUG mener det må satses langt mer på markedsføring av informasjonsmateriell – og det bør være gratis for foreldre og skole. Skoleeiere og skoleledere må bidra til at materialet blir formidlet til foreldre. FUG vil drøfte det prinsipielle med inntektskrav og salg med departementet.

V AKTIVITETSLISTE 2002

FUG-møter – behandlede saker	6 møter – behandlet 34 saker (mange av sakene er gjennomløpende)
AU-møter – behandlede saker	12 møter - behandlet 90 saker
Grupper som FUG er med i	FUG-medlemmene deltar i 24 arbeidsgrupper
Høringsarbeid	Avgitt 7 høringsuttalelser
Rådgivningssamtaler	392 registrerte rådgivningssamtaler (Henvendelser til FUG-medlemmene er ikke tatt med)
Journalførte brev	629 journalførte brev (inkludert henvendelser på e-post)
Publikasjoner	34 publikasjoner totalt – utarbeidet 4 nye hefter i 2002
Salgsstatistikk	Solgt totalt 15.483 enheter
Deltakelse i Grunnskolens uke	56 % av skolene deltar (i henhold til evaluering)
Trafikk på nettsiden	5000 unike brukere (50 – 60 000 hits) pr. mnd.
Foredrag (internasjonalt, på nasjonalt, regionalt og kommunalt nivå)	Leder av FUG: 25 foredrag Kontorleder: 25 foredrag
Reisevirksomhet:	FUG-leder: 59 reiser (108 reisedager)